

BASICS: Seksueel misbruik en partnergeweld bij volwassenen

Er zijn weinig betrouwbare gegevens zijn over het voorkomen van seksueel misbruik bij volwassenen. De meest bruikbare informatie is afkomstig uit een onderzoek waarbij volwassenen werd gevraagd in hoeverre zij ooit geconfronteerd werden met seksueel misbruik.

Het meeste misbruik doet zich voor in de kinderjaren. Maar ook ongeveer 10 procent van de volwassenen maakt seksueel misbruik mee. Meldingen van seksueel misbruik bij diensten geven altijd een onderrapportage weer, zodat moeilijk te becijferen valt wat de omvang van de problematiek echt is.

Onder de term seksueel misbruik bij volwassenen, onderscheidt men verschillende categorieën:

- > **partnergeweld** > geweld tussen (ex-)partners gaande van fysiek tot psychologisch geweld, stalking en seksueel geweld;
- > **huiselijk geweld** > geweld tegen leden van het gezin zoals kinderen, ouders, (ex-)partners, familie en huisvrienden;
- > **seksueel geweld** > seksuele handelingen tegen iemands wil in of binnen een afhankelijkheidsrelatie, waaronder aanranding, verkrachting, seksuele intimidatie, exhibitionisme, voyeurisme, gedwongen prostitutie, mensenhandel, kinderpornografie en incest.

Wat verstaan we onder seksueel misbruik

Seksueel misbruik is iedere interactie waarin iemand onder dwang seksuele handelingen moet ondergaan of uitvoeren, of seksuele toenadering moet dulden. Het slachtoffer kan deze handelingen niet weigeren als gevolg van emotionele druk, vanzelfsprekend overwicht, dwang en/of dreiging met geweld. De handelingen kunnen variëren van seksuele intimidaties tot en met aanranding en verkrachting.

In de volwassenheid komt seksueel misbruik voor bij 13,9 procent van de vrouwen en 10,2 procent van de mannen in België. Bij de 30 procent meisjes en 15 procent jongens die tijdens hun jeugd slachtoffer werden, zijn er vaak nog problemen in de volwassenheid als gevolg van dit misbruik.

Alles samen hebben zo'n 40 procent van de vrouwen en 25 procent van de mannen ooit ervaring gehad met seksueel misbruik. Niet al dit seksueel misbruik is van dezelfde aard. Het kan gaan over:

- > **non contactvormen**
tonen van geslachtsdelen, naar foto's moeten kijken, naakt moeten poseren, over seks moeten praten, kijken naar masturbatie;
- > **minder ernstige contactvormen**
betast worden boven of onder kleding, aanwrijven van de geslachtsdelen;
- > **matig ernstige contactvormen**
begluurd worden, uitgekled worden, zich moeten uitkleden, geslachtsdelen moeten betasten, iemand moeten masturberen, zelf moeten masturberen;
- > **zeer ernstige contactvormen**
poging tot coïtus, coïtus zonder penetratie, coïtus met penetratie, oraal moeten bevredigen, "iets ergs", pijn gedaan worden.

Twintig procent van de vrouwen en tien procent van de mannen zijn slachtoffer geworden van matig tot ernstige feiten seksueel geweld. Vrouwen blijven dus kwetsbaarder voor seksueel geweld dan mannen.

Relatie met de pleger

Niet alleen de ernst van de feiten, maar ook de relatie met de pleger heeft een grote invloed op het verwerkingsproces. Een kwart van het seksueel geweld wordt gepleegd door onbekenden.

Mannen worden meer geconfronteerd met seksueel misbruik buiten de familie, vrouwen meer door familieleden (ouders, broers of zussen, pleegouders). Bij vrouwen is de partner in een op vijf gevallen de pleger van het seksueel misbruik en fysiek geweld.

Bij vrouwen is 99 procent van de plegers een man, bij mannen 60 procent.

Gevolgen voor het slachtoffer

Er is een duidelijk verband tussen seksueel misbruik en gezondheidsklachten bij slachtoffers, zowel op korte als op lange termijn. Slachtoffers kunnen ook fysieke letsels oplopen, gaande van licht tot ernstig.

De gevolgen op langere termijn treffen zowel het lichamelijk, emotioneel als seksueel functioneren. Ze vallen onder

het begrip posttraumatisch stressyndroom, wat betekent dat de levenskwaliteit en het zelfbeeld wordt aangetast en dat slachtoffers een groot gevoel van eenzaamheid en een vertrouwensbreuk ervaren. Slachtoffers voelen zich onder meer angstig, schuldig, beschaamd, waardeloos, machteloos, futloos. Deze ervaringen kunnen leiden tot psychosomatische klachten als slapeloosheid, eetstoornissen, hoofdpijn, hyperventilatie. De gevolgen zijn vaak een verhoogd gebruik van kalmeermiddelen en alcohol, toename van psychiatrische problemen zoals depressie, angsten en fobieën.

Vaak worden sociale relaties verstoord, vooral gezinsrelaties, waardoor slachtoffers hun sociale contacten gaan inperken.

Seksueel misbruik als misdrijf

Seksueel misbruik wordt door de publieke opinie als een zeer ernstig misdrijf beschouwd. Verschillende wetgevende initiatieven komen aan die bezorgdheid tegemoet. Bepaalde seksuele handelingen worden strafbaar gesteld en bestempeld als seksuele delicten. In het Belgisch strafrecht worden seksuele misdrijven opgedeeld in verkrachting, aanranding van de eerbaarheid, (aanzetten tot) ontucht, prostitutie en exhibitionisme.

Mythes rond seksueel misbruik

Wanneer een vrouw zich niet sterk verzet tegen seksuele voorstellen, wil ze wel seks.

Bijna een derde van de vrouwen kiest bij een situatie van seksueel misbruik voor de egelstrategie, waarbij ze zichzelf terugtrekt en hoopt dat de ander zal ophouden. Dat deze strategie niet effectief is, doet niets af aan het feit dat de vrouw niet toestemt.

Een vrouw heeft de verantwoordelijkheid haar

partner te bevredigen.

Een variant van 'mannen hebben recht op seks', waardoor de partner van de man verplicht wordt seksuele diensten te verlenen. Mensen hebben geen recht op seks maar wel 'seksuele rechten', hetgeen betekent dat ze vrij moeten kunnen kiezen om wel of geen seks te hebben. Dus vrouwen mogen hun partner bevredigen, maar moeten niet.

De pleger van seksueel misbruik is vaak een onbekende.

Er worden meer en ernstiger vormen van seksueel misbruik gepleegd door goede bekenden zoals de partner, familie, vrienden van het huis.

Seksueel misbruik gebeurt bij anderen, niet bij ons.

Als je de cijfers erop nakijkt, kan het bijna niet dat je er nog niet mee in contact gekomen bent.

Seksueel misbruik is hetzelfde als verkrachting.

Het moet duidelijk zijn dat er grote gradaties zijn in de ernst van de feiten van seksueel misbruik, de frequentie, de relatie tot de dader en de verwerkingsproblemen.

Mannen zijn geen slachtoffer, vrouwen zijn geen dader.

Hoewel vooral vrouwen slachtoffer van seksueel misbruik zijn, betekent dit niet dat er geen mannen zijn die slachtoffer worden van seksueel misbruik door andere mannen of door vrouwen. Er zijn ook vrouwelijke daders bekend. Bovendien is er ook seksueel misbruik in lesbische en homoseksuele relaties.

Waar kan je terecht?

- > **Diensten voor slachtofferhulp (AWW)** verlenen hulp aan slachtoffers van allerlei misdrijven. De individuele hulp is van korte duur en niet-therapeutisch.

Ze zorgen voor eerste hulp, psychosociale opvang, juridisch advies en bemiddeling.

- > **Centra Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ)** staan ter beschikking van mensen die nood hebben aan therapie, psychologische of psychiatrische ondersteuning. Er zijn samenwerkingsverbanden rond daderhulp en kindermishandeling.
- > **Vertrouwenscentra kindermishandeling (VCK)** zijn meldpunt voor kindermishandeling die de betrokkenen uitnodigen voor en gesprek en alles in het werk stellen om het misbruik te beëindigen.
- > **Residentiële crisisopvang (AWW)** zorgt voor opvang van korte of langere duur: vrouwenopvangcentra, centra voor kindercrisis en gezinsondersteuning, opvangcentra voor jongeren, beschut wonen ...
- > **Vluchthuizen voor vrouwen (AWW)** zijn huizen in de rij waar mishandelde vrouwen en hun kinderen terecht kunnen.
- > **Diensten voor slachtofferonthaal bij de justitiehuizen/parketten** zijn er voor mensen die in aanraking komen met het gerecht, en hun weg zoeken in het labyrint van maatregelen.
- > Plaatselijke politiediensten hebben een **dienst slachtofferonthaal** dat personeel heeft dat speciaal is opgeleid.

Meer informatie

Sensoa, Vlaams service- en expertisecentrum voor seksuele gezondheid en hiv.

Kipdorpvest 48A, 2000 Antwerpen
T. 03 238 68 68 F. 03 248 42 90

Meersstraat 138D, 9000 Gent
T. 09 221 07 22 F. 09 220 84 06

Grétrystraat 1, 1000 Brussel
T. 02 219 33 51 F. 02 219 40 00

info@sensoa.be
www.sensoa.be